

รายงาน

โคมินกั...

การศึกษาตลอดชีวิตในญี่ปุ่น

ในปี พ.ศ.2488 การสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นอยู่ในกลุ่มอักษะพ่ายแพ้ สงคราม สภาพความเสียหาย การถูกยึดครอง ชุมชนระส่ำระสาย ประเทศบอบช้ำ ปัญหาสังคมเกิดขึ้นมากมาย การสร้างชาติ ความมั่นคง ชาตินิยม การรับวัฒนธรรมตะวันตก เป็นการดำรงเอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรมญี่ปุ่น ได้มีการเตรียมการครั้งใหญ่ ในกระทรวงศึกษาธิการของประเทศญี่ปุ่นได้วางแนวคิด “โคมินกั” เพื่อรื้อฟื้นการคืนกลับ ความรุ่งเรือง วิถีชีวิต ความเจริญก้าวหน้า การมีวินัย การร่วมกอบกู้ประเทศด้วยการศึกษากับสังคม (Social Education) อย่างกว้างขวางทั่วประเทศ มีการออกพระราชบัญญัติการศึกษาตลอดชีวิต และจัดตั้งคณะกรรมการกลางทั้งในระดับ ส่วน (Division) การเป็นสำนักงาน (Lifelong Learning Policy Bureau) อยู่ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์และ

เทคโนโลยี (Ministry) ของญี่ปุ่นอย่างชัดเจน ระบบโคมินกัเป็นหน่วยรองรับการกระจายอำนาจทางการศึกษาเกือบ 100% รัฐบาลญี่ปุ่น จะกำหนดนโยบายแนวทางปฏิบัติงาน รูปแบบ ตัวอย่างมาตรฐานการศึกษา และสิ่งก่อสร้างให้ เท่านั้น ที่เหลือเป็นอำนาจบทบาทหน้าที่ของการปกครองท้องถิ่น เทศบาลนคร เมืองและหมู่บ้าน เป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด การดำเนินการดังกล่าวมีผลต่อการแก้ปัญหาประเทศญี่ปุ่นอย่างชัดเจน ต่อเนื่องและสร้างความมั่นคงและมั่งคั่งมาโดยตลอด

ในปัจจุบันญี่ปุ่นมีหน่วยโคมินกัถึง 17,143 แห่ง กระจายอยู่ทุกเกาะและทุกเมือง 47 จังหวัด มีห้องสมุดสาธารณะ 2,979 แห่ง พิพิธภัณฑ์ 1,196 แห่ง เข้าไปช่วยโรงเรียนประถมศึกษา 22,476 โรงเรียน และโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น 10,915 แห่ง เปิดหลักสูตรชั้นเรียน (Courses) ถึง 472,697 วิชา เวลาเรียนตั้งแต่ 2 ชั่วโมงจนถึง 6 เดือน ค่าเล่าเรียนฟรีทั้งหมด สะดวกสบาย ผู้เรียน

มติชน

Section: เศรษฐกิจ/การศึกษา

ปีที่: 35 ฉบับที่: 12506 วันที่: พ. 6 มิ.ย. 55

หน้า: 23(บน)

หัวข้อข่าว: รายงาน: โคมินกั...การศึกษาตลอดชีวิตในญี่ปุ่น

จ่ายเพียงคำวิสต์ดูอุปกรณ์เสริมเท่านั้น ปรากฏว่าได้รับความนิยมจากประชาชนญี่ปุ่นมากถึง 244,349,279 สาขาวิชาตามความถนัดสนใจ และเพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิต แก้ไขปัญหาชุมชนอย่างแท้จริงโดยไม่มีประกาศนียบัตรให้ ในขณะที่ประชากรญี่ปุ่นมีประมาณ 128 ล้านคน เท่านั้นเอง การศึกษาเพื่อสังคม การศึกษาตลอดชีวิต การถ่ายทอดวัฒนธรรม สังคมแห่งการอ่าน ชุมชนเรียนรู้พึ่งตนเอง การเปิดรับเทคโนโลยีเป็น เรียนเพื่อนำไปใช้ การมีวินัยตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์ ความโปร่งใส การอ่อนน้อมถ่อมตนเป็นจุดแข็งรากฐานสำคัญของประเทศ ญี่ปุ่น ที่สอดรับในเชิงเป้าหมายรวมกันทั้งระบบครอบครัว สังคมชุมชน ระบบการศึกษาที่ไปในทิศทางเดียวกัน

จุดเด่น จุดแข็งของโคมินกัคือระบบจัดการควบคู่กับระบบอาสาสมัคร (Volunteer) ที่มีจิตอาสามากมายมาช่วยเหลือนัน สังคมญี่ปุ่น เคลื่อนตัวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ กลุ่มสตรีในชุมชน กลุ่มสิ่งแวดล้อม กลุ่มศิลปวัฒนธรรม องค์กรไม่แสวงหาผลประโยชน์ (NPO) และ องค์กรเอกชน (NGO) ชนกลุ่มน้อยโคมินกั มีรูปแบบเครือข่ายที่น่าสนใจยิ่ง ดังนี้

โคมินกัเป็นหน่วยศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะมีเจ้าหน้าที่ 3-5 คน ดูแลใน

ฐานะผู้บริหารจัดการอำนวยความสะดวก เตรียมสิ่งทีประชาชนในแต่ละท้องถิ่นต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมเป็นศูนย์สังสรรค์ เพื่อนใหม่ การอาสาสมัคร ประชุมวาระเร่งด่วนศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยแผ่นดินไหว สินามิ ห้องเรียนรู้วัฒนธรรม เสื้อหาคามิ ซูกกิโมโน สวนญี่ปุ่น การชงชา การออกกำลังกาย การแสดงละคร การแก้ไขปัญหาค่าคัญในชุมชน และอื่นๆ ประชาชนในตัวเมืองจะหลากหลายแตกต่าง ในเมืองชนบท อุตสาหกรรม สิ่งแวดล้อม ชุมชนประวัติศาสตร์ ผู้จัดการในโคมินกัจะมีการสำรวจความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ระหว่าง 50,000-80,000 คน ต้องการเรียนรู้อะไรบ้าง ต้องการแก้ไขปัญหอะไรเป็นหลัก ประเด็นสำคัญเพื่อประโยชน์ของชุมชนมีอะไรบ้าง จะหาอาสาสมัคร ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ได้รับการยอมรับจากทีไหน มีจดหมาย (Newsletter) ถึงประชาชนทุกคน ประชาชนจะตอบกลับอย่างมากมาย มีหลักสูตรครอสส์ทีเปิดมากกว่า 472,697 รายวิชา ไม่ว่าจะเป็น การออกกำลังกาย การเต้นรำ การเรียนภาษาอังกฤษ การเรียนภาษาญี่ปุ่น การดูแลสุขภาพตนเอง การสร้างสินค้า และอื่นๆ

ตัวอย่างดีๆ ดังเช่นที่ “เมืองโออิตะ” ผู้สูงอายุเมืองนี้เป็นอาสาสมัครลง ไปสอนเรียนรู้กับเด็กในโรงเรียนประถมศึกษา หลังเลิกเรียนเล่นเกมวัฒนธรรมดั้งเดิมของเล่นไม้ไผ่ พับกระดาษ ปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้เด็กและผู้สูงอายุ

ในชุมชนเรียนรู้ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สวนสาธารณะ แม่น้ำ ภูเขา นิเวศวิทยา นก ต้นไม้ แมลงต่างๆ เป็นการปลูกฝังให้รักสิ่งแวดล้อม ชุมชน และวัฒนธรรมไปด้วยกัน ฮอนด้าโคมินกั (CLC) มีอายุกว่า 40 ปีเก่าแก่ที่สุด ออกหนังสือแนะนำ สอนอะไรบ้าง การเข้าถึงประชาชน 55,000 คน ชาวสาร ฟรีทุกอย่างไม่มีรอบไม่มึน มีคอร์สอบรมกว่า 5,500 วิชา การออกกำลังกาย เต้นรำ หมากล้อม ชงชา ทำอาหาร แสดงละคร ศูนย์กลางข่าวข้อมูล ชาวสาร ผู้สูงอายุ เด็กเยาวชน คนหนุ่มสาว แม่บ้านกับลูก มีกิจกรรมมากมาย ตามคอร์สทีตนเองเรียนรู้ อ่านหนังสือ นัดพูดคุย ทำกิจกรรมร่วมกัน และอื่นๆ โคมินกัเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ชุมชนเพื่อตอบใจยสำคัญของประเทศ ญี่ปุ่นทีระบบการศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาเพื่อสังคมมาช่วยเยียวยาและ

ฟื้นฟูประเทศเป็นรากฐานเชิงประวัติศาสตร์อันยาวนาน วิถีชีวิต ความมั่นคงและความยั่งยืน ในปัจจุบันหลายแห่งด้วย เช่น เทศบาลนคร โอซาก้าปรับแนวคิดให้ภาคเอกชนเข้ามาดำเนินการมากขึ้น โดยรับงบประมาณโดยตรงจากเทศบาลนครจัดการศึกษาให้ประชาชนด้วยข้อมูลมากมายแทบทุกด้านตามกรอบเวลา 3 ปี และมีการประเมินผลเพื่อ ดำเนินการต่อ ปรากฏว่าการศึกษาตลอดชีวิตด้วยแนวคิดภาคเอกชน กระฉับกระเฉงขึ้น สื่อทันสมัยรวดเร็วและการจัดการในเชิงวิทยาการ สมัยใหม่น่าสนใจไม่น้อยทีเดียว เช่นเดียวกันองค์กรไม่หวังผลประโยชน์ (NPO) สมาคมโทโยนาเคะรับงบประมาณจากเทศบาลนครมาดูแลเด็ก และผู้หญิงทีแต่งงานกับชาวญี่ปุ่น ชนกลุ่มน้อยทีมีปัญหาปรับตัวในเรื่อง ภาษา กฎหมาย วัฒนธรรม ก็มีการจัดการเฉพาะปัญหาเฉพาะกลุ่มขึ้น เช่นเดียวกัน ในปัจจุบันเราจึงเห็นการศึกษาตลอดชีวิตจัดโดยรัฐบาล กลาง ท้องถิ่น ภาคเอกชน และองค์กรประชาชนด้วยแนวความคิดตรงกัน แต่มีความหลากหลายแตกต่างในเชิงวิธีจัดการ การบริหารงาน มาตรฐาน การติดตามผล งบประมาณ การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย จนสุดท้ายประชากร ของประเทศญี่ปุ่นจึงได้เรียนรู้ตลอดเวลานับแต่เกิดจนตายทีเดียว

การศึกษาดูงานในประเทศญี่ปุ่นเสมือนไปดูอนาคตประเทศไทยในอีก 20 ปีข้างหน้า กระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของญี่ปุ่น บูรณาการเชิงนโยบายองศ์รวมของการพัฒนาประเทศ อยู่กระทรวงเดียวกัน แต่ประเทศไทยแยกส่วนการศึกษาออกจากวัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงใครกระทรวงมัน ต่างคนต่างทำ

ไม่มีการบูรณาการโดยสิ้นเชิง การกระจายอำนาจการศึกษา ญี่ปุ่นเกือบ 100% ประเทศไทยรัฐบาลกลาง 70% ท้องถิ่น 30% ญี่ปุ่นกำหนดงบประมาณจัดการศึกษามาจากนครเมือง ชุมชนเกือบทั้งหมด ประชาชนเป็นผู้กำหนด เลือกตั้งและเสนอกระบวนการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ประเทศไทยจัดการศึกษาแบรัฐบาลกลาง ล้าสมัยตกยุค คุณภาพต่ำและทีสำคัญยิ่งรัฐบาลและประชาชนญี่ปุ่นเห็นความสำคัญองการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education is important) ผ่านต้นนโยบาย แนวคิด กฎหมาย หน่วยงานดำเนินการ งบประมาณ หลักสูตรการเรียนรู็

สนุกสนานถ่ายทอด สังสรรค์เวลา หลังเลิกเรียนจนเด็กรู้ลึกปลอดภัย และเป็นเวลาทีมีคุณค่ายิ่ง “ทีเมืองฮอกไกโด” แหล่งการเรียนรู้ผู้ประกอบการรายย่อย (Entrepreneur) จากงานฝีมือพัฒนา จนเป็นที่ยอมรับ เช่น เฟอร์นิเจอร์ จาน ตะเกียบ ที “กรุงโตเกียว” มีโครงการให้ประชาชน นักเรียน

มติชน

Section: เศรษฐกิจ/การศึกษา

ปีที่: 35 ฉบับที่: 12506 วันที่: พ. 6 มิ.ย. 55

หน้า: 23(บน)

หัวข้อข่าว: รายงาน: โคมินกั๊ง...การศึกษาตลอดชีวิตในญี่ปุ่น

ประเทศไทย พ.ร.บ.การศึกษาตลอดชีวิตลุ่มๆ ดอนๆ ยังไม่เห็นอนาคต ตัดกรอบหน่วยงาน กลุ่มคัดค้านไม่เห็นด้วยมีมากทั้งๆ ที่ประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหาอย่างมากทั้งเด็กออกกลางคัน เด็กด้อยโอกาส กลุ่มสตรี ผู้สูงอายุ แรงงานข้ามชาติ อัตราการรู้หนังสือต่ำ ความด้อยเชิงคุณภาพของประชากรและอื่นๆ การมี พ.ร.บ.การศึกษาตลอดชีวิตจะตอบคำถามสำคัญได้ว่าประชาชนได้ประโยชน์อะไร จากกฎหมายฉบับนี้อย่างแน่นอน

รศ.ดร.สมพงษ์ จิตระดับ สุอังคะวาทิน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย